

Baarschot Baarschotsestraat

rapport 666

Archeologisch onderzoek Baarschot (gemeente Hilvarenbeek), Baarschotsestraat

Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van boringen

M. van Amen

Colofon

ADC Rapport 666

Archeologisch onderzoek Baarschot (gemeente Hilvarenbeek), Baarschotsestraat.

Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van boringen

Auteur: M. van Amen

In opdracht van: A. schepers

Foto's en tekeningen: ADC-ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

© ADC-ArcheoProjecten, Amersfoort, juni 2006

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC-ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:
dr. E. Lohof

ISBN 9058745171

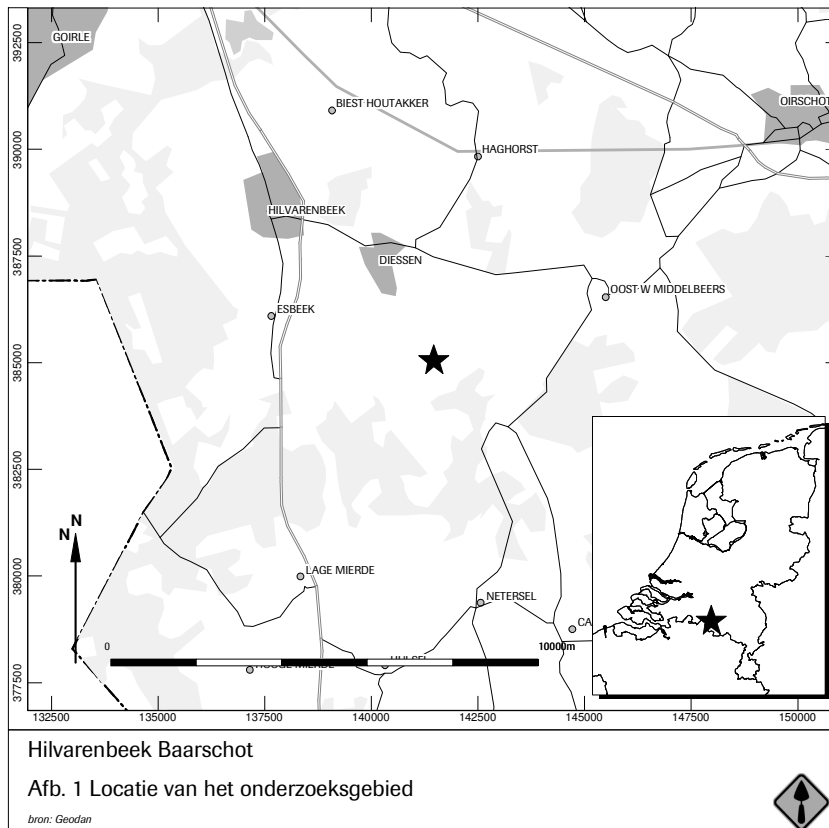
ADC-ArcheoProjecten
Tel 033-299 81 81
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Fax 033-299 81 80
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	Bureauonderzoek	5
2.1	Methoden	5
2.2	Resultaten	6
	Afbakenen plangebied en consequenties van het mogelijk toekomstig gebruik (LS01)	6
	Beschrijving van de huidige situatie (LS02)	6
	Beschrijving van de historische situatie (LS03)	6
	Beschrijving van bekende archeologische waarden (LS04)	6
	Gespecificeerd verwachtingsmodel (LS05)	7
3	Inventariserend Veldonderzoek	7
3.1	Methoden	7
	Booronderzoek (VS03)	7
3.2	Resultaten	8
	Booronderzoek (VS03)	8
3.3	Interpretatie	8
4	Conclusies	8
5	Advies	8
	Literatuur	9
	Lijst van afbeeldingen en tabellen	9
	Bijlage 1 boorgegevens	

ARCHEOLOGISCHE PERIODEN

Periode	Tijd in jaren			
Nieuwe tijd	1500	na Chr.	-	heden
Late-Middeleeuwen	1050	na Chr.	-	1500 na Chr.
Vroege-Middeleeuwen	450	na Chr.	-	1050 na Chr.
Romeinse tijd	12	voor Chr.	-	450 na Chr.
IJzertijd	800	voor Chr.	-	12 voor Chr.
Bronstijd	2000	voor Chr.	-	800 voor Chr.
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	5300	voor Chr.	-	2000 voor Chr.
Mesolithicum (Midden Steentijd)	8800	voor Chr.	-	4900 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd)	300.000	voor Chr.	-	8800 voor Chr.

ADMINISTRatieve GEGEVENS VAN HET ONDERZOEKSgebIED

Provincie:	Noord Brabant
Gemeente:	Hilvarenbeek
Plaats:	Baarschot
Toponiem:	Baarschotsestraat
Kadastrale gegevens:	E 451 Eigenaar is A. Schepers
Kaartblad:	51C
Coördinaten:	141520/385164 141548/385137 141441/385130 141462/385084 en 141482/385196 141432/385203 141426/385159
Bevoegd gezag:	Gemeente Hivarenbeek
Goedkeuring namens gezag:	Provincie Noord-Brabant
Deskundige namens het bevoegd gezag:	M. Meffert
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	17940/17939
ADC-projectcode:	4104870
Periode van uitvoering:	21-06-2006
Beheer en plaats documentatie:	ADC Archeoprojecten Nijverheidsweg-Noord 114 3800 BM Amersfoort

1 Inleiding

In opdracht van A. Schepers, heeft ADC ArcheoProjecten een bureauonderzoek en een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd voor het plangebied Baarschotsestraat in Baarschot (gemeente Hilvarenbeek). In het plangebied zullen woningen worden gebouwd. Voor deze woningen zal niet geheid hoeven te worden en ze krijgen geen kelder. De verstoringsdiepte zal hooguit een meter diep zijn. Het onderzoek was noodzakelijk om te bepalen of bij de bouwactiviteiten de kans bestaat dat archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

Het doel van het bureauonderzoek is het verwerven van informatie over bekende of verwachte archeologische waarden binnen het omschreven gebied. Het doel van het inventariserende veldonderzoek is het aanvullen en toetsen van het gespecificeerde verwachtingsmodel, dat gebaseerd is op het bureauonderzoek. Dit is gebeurd door middel van een booronderzoek.

De volgende onderzoeksvragen zijn opgesteld voor het plangebied.

- Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?

Indien er archeologische waarden aanwezig zijn:

- In welke mate worden deze waarden verstoord door realisatie van de geplande bodemingreep?
- Hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?

Indien de archeologische waarden niet kunnen worden behouden:

- Welke vorm van nader onderzoek is nodig om de aanwezigheid van archeologische waarden en hun omvang, ligging, aard en datering voldoende te kunnen bepalen om te komen tot een selectiebesluit?

Voor dit onderzoek is een plan van aanpak geschreven¹ conform de geldende beleidsregel van de Staatssecretaris van OCW.²

Het booronderzoek vond plaats op 21-06-2006. Het bureau onderzoek vond plaats op de dagen daarvoor. Aan het onderzoek hebben meegewerkt: M. van Amen (fysisch geograaf), K. Jeneson (archeoloog) en is gecontroleerd door E. Lohof (senior archeoloog)

2 Bureauonderzoek

2.1 Methodes

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 2.2, in het bijzonder de specificaties LS01, LS02, LS03, LS04 en LS05. Het bureauonderzoek wordt gerapporteerd conform LS06. In aanvulling op de geldende kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie wordt het onderzoek uitgevoerd conform de richtlijnen van de Provincie Noord-Brabant.

Het onderzoek bestaat uit vijf onderdelen (specificaties LS01 t/m LS05). In de eerste vier onderdelen zijn de volgende werkzaamheden verricht:

afbakening plangebied en consequenties van het mogelijk toekomstig gebruik

beschrijving huidige situatie

beschrijving historische situatie

beschrijving van bekend archeologische waarden

Op grond van deze onderdelen wordt een verwachtingsmodel van het gebied opgesteld (specificatie LS05). Hierin wordt verwoord of en welke archeologische waarden worden verwacht.

¹ PvA is geschreven door A. de Boer op 12 juni 2006

² Beleidsregel van de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 15 juni 2005, nr. WJZ/2005/26210 (8163), tot wijziging van de Beleidsregels opgravingbevoegdheid.

Indien deze worden verwacht worden de (veronderstelde) eigenschappen van de waarden zo gedetailleerd mogelijk aangegeven.

2.2 Resultaten

Afbakenen plangebied en consequenties van het mogelijk toekomstig gebruik (LS01)

Het plangebied ligt in Baarschot. Het plangebied bestaat uit twee deelgebieden (Afb.2). Beide liggen op het perceel van A. Schepers.³ Het grootste deelgebied wordt begrensd aan de noordwest kant door de Baarschotsestraat. Het ligt ten oosten van het woonhuis van A. Schepers en ten westen van Baarschotsestraat 68.

Het tweede perceel ligt ten westen van het woonhuis van A. Schepers en ten oosten van het perceel Baarschotsestraat 62. Aan de zuidkant worden de plangebieden begrensd door weilanden. Het grootste deelgebied is ongeveer 4150 m². Het kleinere deelgebied is ongeveer 1430 m². Omdat de twee plangebieden zeer dicht bij elkaar liggen zullen we ze in de tekst behandelen als één gebied.

Het onderzochte gebied is kleiner dan het gehele kadastrale perceel, omdat de opdrachtgever de bestemming van de weilanden niet zal wijzigen.

In het plangebied zijn twee woningen gepland en de huidige varkensstallen zullen worden afgebroken. De consequentie hiervan is dat een gebied met een oppervlakte van 600 m² bebouwd wordt en dat eventuele waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

Beschrijving van de huidige situatie (LS02)

Het plangebied is momenteel bebouwd met varkensstallen en in gebruik als grasland.

Beschrijving van de historische situatie (LS03)

De historische situatie is op verschillende historische kaarten als volgt:

Bron	historische situatie
Kadastrale kaart uit 1913	Bouwland, Bewoning op de locatie van het huidige huis
Historische atlas 1838-1857	Bouwland aan de rand van een heide gebied.

Op de historische kaarten ligt ons plangebied aan de rand van het gehucht Baarschot. Om het gehucht heen ligt het uitgebreide heidegebied de Beersche heide. Op de kaart van 1913 (zie afb. 4) is er duidelijk al bebouwing op de locatie van de huidige bebouwing.

Beschrijving van bekende archeologische waarden (LS04)

In het onderzoeksgebied zijn de volgende waarden vastgesteld:

Bron	waarde
IKAW	Middelhoge trefkans
AMK	Geen monument
waarnemingen ARCHISII	Geen waarnemingen

Zie voor een specificatie van de monumenten en waarnemingen en de ligging van de waarnemingen afbeelding 4.

Er zijn geen waarnemingen in het plangebied maar er zijn wel zes waarnemingen gevonden in het esdek van Baarschot. De dichtstbijzijnde is waarneming 34948. Deze waarneming betreft een kopie van een lijst met vondstmeldingen. De locatie van de collectie is onbekend. In deze lijst wordt een Neolithische hamerbijl genoemd.

RAAP heeft tijdens een het maken van een archeologische advieskaart voor de provincie Noord-Brabant in het gebied booronderzoek en oppervlaktekarteringen uitgevoerd.⁴ Hierbij zijn drie waarnemingen van middeleeuwse schreven gedaan⁵ en twee waarnemingen van een Meso- of Neolithische afslag.⁶ Behalve waarneming 53556, liggen al de Raapwaarnemingen tussen 700 en

³ Kadaster nummer E451

⁴ Onderzoeksmelding 8497

⁵ Archis melding 53566, 53666 en 53560

⁶ Archismelding 63556 en 53562

1000 meter ten westen van het plangebied. Waarneming 53566 ligt 1.5 km ten zuidwesten van het plangebied.

Gespecificeerd verwachtingsmodel (LS05)

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het onderzoeksgebied:

type informatie	informatie
Bodemkunde	Gooreerdgrond met grondwatertrap V*
Geologie	Fluvioperiglaciale afzettingen bedekt met dekzand

Volgens de bodemkaart bestaat de ondergrond uit een leemarme gooreerdgrond. Deze gronden komen verspreid in de regio voor. Ze hangen samen met gebieden met slechte afwatering, bijvoorbeeld ingestoven vennen of bovenlopen van stroompjes. De humushoudende bovengrond is vaak niet dikker dan 30 cm. In de omgeving van dorpjes kunnen ze echter verhoogd zijn met materiaal uit de potstal.

In het hele plangebied kunnen archeologische resten voorkomen uit alle archeologische perioden. De kans op het voorkomen van de resten is middelhoog. De archeologische resten komen voor direct aan of onder het maaiveld. De vondstenlaag wordt verwacht in de eerste 30 cm onder het oppervlak. Als de gooreerdgrond verhoogt is met potstal materiaal, zal de vondstenlaag verwacht worden in en direct onder deze laag. Archeologische sporen worden binnen 0,5 m onder het maaiveld verwacht.⁷ De archeologische resten bestaan hoofdzakelijk uit aardewerk of vuursteen strooiingen. Organische resten en bot zullen door de relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd.⁸ Het complex type en de omvang kunnen niet nader worden gespecificeerd door de beperkte gegevens.

3 Inventariserend Veldonderzoek

3.1 Methoden

Methoden toegepast bij het Inventariserend Veldonderzoek zijn conform de KNA, versie 2.2, 2005, in het bijzonder specificatie VS03 (booronderzoek). Uitgangspunt van het inventariserende veldonderzoek is het gespecificeerde verwachtingsmodel zoals dat is opgesteld in het bureauonderzoek. De strategie voor het veldonderzoek is hierop gebaseerd. Het terrein is niet onderzocht door middel van een veldkartering, omdat het terrein bijna volledig bedekt was met gras. Hierdoor was de zichtbaarheid heel laag. De locaties zonder dekkende vegetatie waren paden tussen de stallen. Hier is geen archeologisch materiaal aangetroffen.

Booronderzoek (VS03)

In het plangebied zijn grondboringen uitgevoerd met als doel het bepalen van de bodemopbouw en eventuele bodemverstoringen. Dit is de verkennende fase van het inventariserend veldonderzoek.

Het verkennen van de bodemopbouw gebeurt door de bodemtextuur en – indien relevant – bodemkundige horizonten – systematisch te beschrijven. Eventuele afwijkingen van de verwachte bodemopbouw zoals vastgesteld op grond van het bureauonderzoek, en andere niet-natuurlijke bodemkenmerken kunnen er aanleiding toe geven om (delen van) het plangebied als verstoord te beschouwen.

De boringen zijn geplaatst rond de bebouwing om het terrein zo goed mogelijk te onderzoeken en zijn uitgevoerd met een 7 cm edelmanboor en een 3 cm guts. De boringen zijn gezet tot 20 cm in het ongestoorde ondergrond tot gemiddeld 110 cm en maximaal 170 onder het maaiveld. De eerste boring is niet volledig met de handboor gezet. Omdat hier een tennisbaan heeft gelegen lag er hier een gravel laag met daaronder 80 cm puin. De eigenaar van de grond heeft hier met behulp van een shovel een gat ingemaakt. Vervolgens konden we onder deze laag verder gaan met de handboor.

De bodemtextuur en archeologische indicatoren zijn beschreven volgens SBB 5.1 van het NITG-TNO waarin ondermeer de standaard classificatie van bodemmonsters volgens NEN5104 wordt

⁷ Zie bijvoorbeeld Groenewoudt 1994

⁸ Kars & Smit 2003

gehanteerd. De X- en Y-coördinaten zijn bepaald aan de hand van de locale topografie. De hoogte van het maaiveld ter plaatse van de boringen is bepaald aan de hand van de topografische kaartserie 1: 25.000

3.2 Resultaten

Booronderzoek (VS03)

De locatie van de boringen is weergegeven in afbeelding 2.

De grondsoort bestond volledig uit zand. In het bovenste gedeelte was het zand donker en humeus. In deze donkere laag zijn houtskool fragmenten en baksteen spikkels aangetroffen. De onderkant van deze laag ligt tussen de 80 en 120 cm –mv. In boring 1 lag de ondergrens op 150 cm –mv. In boring 1 bestond de eerste 80 cm uit puin en daaronder opnieuw donker znad. In boring 3 zijn tussen 60 en 100 cm –mv dunne kleilaagjes aangetroffen. Daaronder geelrood zand. In boring 5 was het zand onder de humeuze bovenlaag lichtgrijs. Het grondwater stond hier direct onder de donkere laag. De top van het gele zand lag tussen 80 en 150 cm –mv. Behalve houtskool en baksteen fragmenten die recent kunnen zijn, zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

3.3 Interpretatie

De lithologie wijst op een dekzandpakket met een esdek. De ondergrond was nergens tot in de C-horizont verstoord. De baksteenspikkels konden door hun geringe omvang niet gedateerd of geclassificeerd worden. Het hoge ijzergehalte in de bodem gaf de onderlaag een rode tint. In boring 3 was de ondergrond grijs, omdat deze continu verzadigd is door grondwater. De dikte van de humeuze bovengrond komt niet overeen met een gooreerdgrond. De juiste classificatie is een hoge enkeerdgrond. De gooreerdgrond is opgehoogd met potstal materiaal. Deze kaarteenheid komt ook overeen met de kaarteenheid ten westen en ten zuiden van het plangebied. Er zijn geen bodem-horizonten aangetroffen onder het esdek.

4 Conclusies

Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig en, zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard, datering en waardstelling hiervan?

Er zijn geen directe archeologische indicatoren aangetroffen. Duidelijk is dat de bodem een esdek heeft. Hierdoor zijn eventuele archeologische vondsten beter beschermd. De tennisbaan zal waarschijnlijk ook eventuele archeologische resten goed hebben beschermd. De verwachtingswaarde moet worden bijgesteld naar hoog.

In welke mate worden deze waarden verstoord door realisatie van de geplande bodemingreep?

Het dikke esdek zal archeologische resten waarschijnlijk goed beschermen bij de geplande bouwwerkzaamheden. Alleen als de verstoringdiepte dieper wordt dan 60 cm –mv. zal uitgebreider archeologisch onderzoek nodig zijn. De voorgenomen verstoringdiepte zal echte waarschijnlijk tot 1m –mv reiken.

Hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?

Door de verstoringdiepte te beperken tot 60 cm –mv, wordt verstoring van eventuele archeologische resten vermeden.

Indien de eventuele archeologische waarden niet kunnen worden behouden: Welke vorm van nader onderzoek is nodig om de aanwezigheid van archeologische waarden en hun omvang, ligging, aard en datering voldoende te kunnen bepalen om te komen tot een selectiebesluit?

Proefsleuven zijn nodig om voldoende inzicht te krijgen in de eventuele aanwezigheid van archeologische resten onder het esdek.

5 Advies

Het advies is om in beiden gebieden met een hoge archeologische verwachting proefsleuven aan te leggen om de eventuele aanwezigheid van archeologische resten te onderzoeken gaafheid,

omvang, datering en conservering. Proefsleuven beslaan als norm 5-8% van de oppervlakte van het terrein (IVO-3). Voor dit terrein zou dat een proefsleuven oppervlakte betekenen van 445 m². Een andere mogelijkheid is op het westelijk terrein, de sloop van de stallen en van het tennisterrein van uitgebreide van archeologische begeleiding te voorzien. Dit betekent dat indien bij de civiele werkzaamheden vondsten of archeologische sporen worden aangetroffen, deze worden geregistreerd en worden gedocumenteerd. Als dat nodig blijkt te zijn zal het op die locatie verdiept moeten worden tot aan het archeologisch niveau.

Het verdient verder de aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij het bevoegd gezag, zoals aangegeven in de Monumentenwet 1988, artikel 47, lid 1.

Literatuur

BOSCH, J.H.A., 2005: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode*, Versie 5.2., Utrecht (TNO-rapport, NITG 05-043-A).

GROENEWOUDT, B.J., 1994: *Prospectie, waardering en selectie van archeologische vindplaatsen: een beleidsgerichte verkenning van middelen en mogelijkheden*. Amersfoort (Nederlandse Archeologische Rapporten, 17).

Kars, H. & A. Smit, 2003: *Handleiding fysiek behoud archeologisch erfgoed*, Geoarchaeological and bioarchaeological studies, vol. 1, Amsterdam.

NEDERLANDS NORMALISATIE-INSTITUUT, 1989: *Geotechniek: classificatie van onverharde grondmonsters. NEN 5104*. Delft.

TOL, A., P. VERHAGEN, A. BORSBOOM & M. VERBRUGGEN, 2004: *Prospectief boren. Een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie*, Amsterdam (RAAP rapport, 1000).

Lijst van afbeeldingen en tabellen

Afb. 1 Ligging van het plangebied

Afb. 2 Begrenzing van het plangebied en boorpunten

Afb. 3 Indicatieve Kaart Archeologische Waarden, AMK-terreinen en ARCHIS-meldingen

Afb. 4 Locatie van het plangebied op de historische kaart

